

דף ד'

רבי ור"י בן רועץ וב"ש ור"ש ור"ע סוברים אמר רבי יצחק בר יוסף בשם רבי יוחנן,
שיש אם למקרא רבי מה שאמרנו רבי, ורבי יהודה בן רועץ, ובית שמאי,
ורבי שמעון, ורבי עקיבא, כולם סוברים ש"ש אם למקרא, כלומר שהולכים
אחר הקריאה שהיא העיקר. ומביאה הגמרא מנין שכל אחד סובר כך. רבי ממה
שמצריך חמישה דיינים שכתוב "יְרַשְׁעֵן" שנים, נאמר למטה "אלהים", ונאמר
למעלה "אלהים" הרי ארבע, ואין בית דין שקול הרי כאן חמשה. מפני שהקריאה
היא רבים, אלוהים כאילו נכתב עם וא"ו, אפילו שהמסורת היא "יְרַשְׁעֵן" חסר
ללא האות ו"ו".

ורבי יהודה בן רועץ שא' שטימא רבי יהודה בן רועץ במה ששנינו בברייתא,
בנקבה שבועיים מפני שקוראים כך ששאלוהו התלמידים יכול תהא יולדת נקבה טמאה
שבעים, שנאמר: "וְאִם נִקְבָּה תֵּלֵד וְטַמְאָה שְׁבַע יָמִים בְּנִדְתָּהּ", וניתן לקרוא שבעים
ולא שבועיים⁴⁵? אמר להם, הכתוב מנה שביולדת זכר טמאה שבעת ימים ושלשים
ושלשת ימים טהורה. כמו שכשטיהר בזכר⁴⁶ טיהר בנקבה כפלים שישים וששה
ימים, אף כשטימא בזכר שבוע טימא בנקבה כפלים שבועיים. לאחר שיצאו, יצא
ואמר להם אין אתם זקוקים לכך, קוראים שבועיים ו'ש אם למקרא!

בית שמאי במה ששנינו במשנה, בית שמאי אומרים כל הניתנין על מזבח החיצון,
עולה ושלמים ואשם, הטעונים שתי מתנות שהן ארבע, שנתנם במתנה אחת
כיפר. מהכתוב: "וְדָם וְבִחְיֵיךָ יִשְׁפֹךְ" שפיכה אחת. ובחטאת שתי מתנות. ובית
הלל אומרים, אף בחטאת שנתנן במתנה אחת כיפר⁴⁷. ואמר רב הונא שטעמם
של בית שמאי שאומרים שבחטאת שתי מתנות מעכבות הוא שכתוב בשעירה של
יחיד "קִרְנֹת" בשעיר של נשיא "קִרְנֹת" ובכבשה של יחיד כתוב "קִרְנֹת". ולבית
שמאי 'יש אם למקרא, וכיון שקוראים בכולם "קִרְנֹת", בלשון רבים הרי כאן
שש, ארבע למצוה, ושתיים לעכב⁴⁸ ⁴⁹. ובית הלל אומרים, כיון שבשעיר של נשיא
כתוב "קִרְנֹת" חסר וא"ו, בשעירה של יחיד "קִרְנֹת" חסר וא"ו, ובכבשה של יחיד

45 היה יכול לתרץ כמו שא' בזבחים משום שכתוב כנדתה, יש להוסיף כך בנקבה על ימי שבע טומאה של זכר.
תוס'.

46 היה אפ' לומר מה בזכר ימי טהרה מרובים על ימי טומאה אף בנקבה ימי טהרה מרובים על ימי טומאה. תוס'
47 בזבחים (דף לו:): שנינו בברייתא מניין לניתנין על מזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר תלמוד לומר דם
זבחין ישפך. ונראה שדרשה זו היא אליבא דבית שמאי שלב"ה לא צריך כתוב שלא עדיפים מחטאת וכן משמע
שם בסוף הסוגיא. ונראה לפרש משום שמתנות של קרנות נלמדות בפרק איזהו מקומן מהכתוב "סביב" והיינו
חושבים שכולה במתנה אחת. או משום שכתוב סביב טובא ושינה הכתוב לעכב. ולכן בין לב"ש בין לב"ה צריך
כתוב לתלמוד שאינו כן. תוס'.

48 אבל בפר כהן משית, והעלם דבר הוא במזבח הפנימי ושם לד"ה דמתנה אחת מעכבת. רש"י.

49 וי"ל שבית שמאי אינם סוברים את הסברא של כפרה בכדי לא אשכחן, או שהם סוברים שכיון שיש שפיכות
דמים ליסוד כפרה בכדי. תוס'

”קְרָנוֹת” מלא עם וא”ו הרי כאן ארבע, שלש למצוה ואחת לעכב. שואלת הגמרא, נאמר לבית הלל שכולם למצוה, ואף על פי שלא נתן כלום כיפר? עונה הגמרא, שלא מצאנו כפרה בלא כלום.

ר”ש שאומר בדפנות סוכה ג’
כהלכתן ורביעית אפילו טפח
רבי שמעון אומר שלש כהלכתן, ורביעית אפילו טפח. ומחלוקתם תלויה במה כתוב בתורה: **”בַּסֶּפֶת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים”** **”כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב בְּסֶכֶת”** **”לְמַעַן יִדְעוּ דַרְתֵּיכֶם כִּי בַסֶּכֶת הוֹשַׁבְתִּי וכו”**. לחכמים **”יש אם למסורת, וכיון שנכתב המילה סוכות פעמיים חסר ואחד מלא הרי כאן ארבע. פעם אחת ”בַּסֶּכֶת” בא לגופו ונשארו שלש, ובאה ההלכה למשה מסיני בענין מחיצות, וגרעה את הדופן השלישית והעמידתה על טפח. ולדברי רבי שמעון, ’יש אם למקרא’ וכיון שקוראים שלש פעמים בסכות הרי כאן שש, בסוכות אחד בא לגופו ונותרו ארבע דפנות, וההלכה גרעה את הרביעית, והעמידה אותה על טפח.**

רבי עקיבא שא’ רביעית דם הבא
מב’ מתים מטמא
רבי עקיבא במה ששנינו בברייתא, רבי עקיבא אומר מניין לרביעית דם⁵⁰ שיצאה משני מתים שמתמא באהל?, שנאמר: **”וְעַל כָּל נִפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֵא”** כיון שקוראים נפשות, נלמד שרביעית דם שנקרא הנפש מטמאה באהל אף כשבאה משני בני אדם, ושיעור אחד⁵¹. וחכמים חולקים ואומרים שאינו מטמא עד ששיעור רביעית יהיה מאדם אחד, שכתוב **”נִפְשֹׁת”** חסר⁵².

יש אם למקרא **”לא תבשל גדי בחלב”** ולא בחלב
אמו” ולא בחלב
יש אם למקרא **”לא תבשל גדי בחלב אמו”**, מנין שהכתוב לא בא לומר שאסור לבשל גדי בחלב של אמו אבל בחלב שלה מותר לבשל? אלא שאומרים יש **”אם למקרא’** והמקרא הוא **”לא תבשל גדי בחלב אמו”**. ואין אף תנא שחולק על דברי הברייתא שאם כן מניין שבשר בחלב אסור? אלא לדברי הכל **”יש אם למקרא’** ורבי וחכמים חולקים

50 רביעית היא שיעור חיותו של אדם, ואינו נקרא מת עד שיהא בו שיעור מיתה. רש”י.

51 תוס’ שואלים במה הדבר שונה משני חצאי זיתים מב’ מתים שמתמא?. ויש לומר שמת הוא שונה מפני שאפי’ בשר עצמו לא היה מטמא אם לא משום שמקומו נעשה צלקת, כמו שא’ בפרק דם הנדה שצריך שיהיה אין גזעו מחליף. והייתי מטהר את דם שגזעו מחליף ללא הריבוי מהכתוב. ונקט מניין לרביעית דם הבא משני מתים שהוא מטמא לא משום שפשוט לו במת אחד. והכ’ שחולקים על ר”ע מטהרים משום שהכתוב מיעטו. ובדם השרץ בפרק קדשי מזבח צריכים מקרא אע”ג שהוא כבשר מכל מקום צריך לימוד לדם צלול שמתמא בכעדשה אע”ג שכשנשרש עומד על פחות. ולכן שנינו דם השרץ ובשרו מצטרפין ששיעורם שוה, אבל דם נבלה ובשרה לא. וכן מוכח בירושלמי בריש המוציא יין. אלא שקשה על כך מפסחים דף כ”ב ע”א. לכך צ”ל שיש שום ריבוי שמרבים דם נבלה ואחרי שמרבים מסתבר להעמיד ברביעית שיכול לקרוש ולעמוד על כזית. אבל קשה שא”כ בדם שרץ שיש בו ריבוי נהיה צריכים כל כך שיכול לקרוש ולעמוד על כעדשה. תוס’.

52 קשה שרבי ישמעאל סובר לקמן יש אם למסורת כחכ’ שדורשים נפשות ו בפרק בהמה המקשה שנח’ ר”י ור”ע ור’ ישמעאל דורש מהנוגע במת בנפש שרביעית דם מטמא. וא’ ר”ע לטעמו שא’ אף משני מתים מטמא, לרבי ישמעאל למה צריכים שני כתובים בדם המת שמתמא. תוס’.

בדבר אחר. רבי סובר שהכתוב אומר: "אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרַעְהוּ",⁵³ הוא לבד מהאמור למעלה, וצריכים עוד שנים הרי ארבעה. וחכמים סוברים שהכתוב מדבר על האמור למעלה.

וחכמים לא נחלקו על דברי רבי יהודה בן רועץ ולדברי הכל 'יש אם למקרא' ולומדים שהיולדת נקבה טמאה שבועיים כיון שקוראים "וְטִמְאָה שְׁבַע יָמִים בְּנִדְתָּה".

וגם לדברי בית הלל 'יש אם למקרא'! והם לומדים שחטאת החיצונה שנתן את דמה במתנה אחת כיפר ממה שכתוב בחטאת שלש פעמים "וְכִפֶּר" ומשמע שדי בכפרה אחת. כמו ששנינו בברייתא על הכתוב בחטאת נשיא: "וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן", בשעירת יחיד "וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן", ובכבשת יחיד "וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן". והוצרכו להכתב כולם מפני הדין, שאם לא נכתבו היינו אומרים שכל המתנות מעכבות. וקשה והלא דין הוא שלא יעכבו, ולמה לרבות שדי בכפרה אחת? מפני שנאמר דמים למטה, למטה מחוט הסיקרא, בעולה ושלמים ואשם, ונאמר דמים למעלה, למעלה מחוט הסיקרא, בחטאת בהמה שכתוב בה קרנות, מה דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר⁵⁴, אף דמים האמורים למעלה שנתנם במתנה אחת כיפר⁵⁴.

או לך לדרך זו נאמרו דמים בפנים ונא' בחוץ אחר, נאמר דמים בחוץ, ונאמר דמים בפנים

בחטאות הפנימיות פר כהן משיח והעלם דבר הטעונים שבע הזיות על הפרוכת ועל מזבח הזהב. ושנינו במשנה באיזהו מקומן שמתנה אחת מהן מעכבת⁵⁵. מה דמים האמורים בפנים חיסר אחת ממתנות לא עשה ולא כלום, אף דמים האמורים בחוץ חיסר אחת ממתנות לא עשה כלום. אולם לא נלמד לגבי מי שנתן במתנה אחת? דוחה הברייתא, שהלימוד הולך לגבי מתנה אחת, הואיל ודנים חוץ מחוץ, ואין דנים חוץ מפנים. שואלת הברייתא, ואולי דנים חטאת וארבע קרנות, מחטאת וארבע קרנות⁵⁶. ואל יוכיח זה, דם האשם שאינו חטאת ולא נאמרו בו קרנות אלא סביב⁵⁷? תלמוד לומר "וְכִפֶּר" "וְכִפֶּר" "וְכִפֶּר", אף על פי שלא נתן אלא שלשה

53 שהרי אפילו ב"ש מודים בשאר הקרבנות שכיפר במתנה א' שכ' ודם וזבחין ישפך. רש"י בלשון האמצעית.

54 לשון ראשון ברש"י בחטאת העוף של שמיעת הקול, כתוב "וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאֵת עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ" מה דמים האמורים למטה שנתנם במתנה אחת כיפר, שהרי לא כתוב בחטאת העוף קרנות, אף דמים האמורים למעלה שנתנם במתנה אחת כיפר. לשון אחר, נאמרו דמים למטה מחוט הסיקרא, בעולה ושלמים ואשם, ונאמר דמים למעלה מחוט הסיקרא, בחטאת בהמה שכ' בה קרנות מה דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר, שאפילו ב"ש מודים בשאר קרבנות שכתוב ודם וזבחין ישפך, לשון אחר, למטה בפרשה תחתונה בויקרא באשמות, לשון אמצעי עיקר. רש"י.

55 במנחות כו, א ועשה כאשר עשה מה תלמוד לומר, לכפול בהזאות, מלמד שאם חסר אחת מכל המתנות לא עשה כלום. רש"י.

56 דנין חטאת ונאמרו בה קרנות, מחטאות הפנימיות שהן חטאות ונאמרו בה קרנות מזבח קטורת הסמים. רש"י.

57 תוס' שואלים הרי אפי' פנים מפנים לומדים בפרק ב"ש (זבחים דף לט:): אפי' שכולן חטאות וכ"ש שלא נלמד חיצונות מפנימיות. ושמא כיון שהכתוב לא חילק שם לא מחלקים אפי' חיצונות מפנימיות. תוס'.

כיפר, אף על פי שלא נתן אלא שתיים כיפר אף על פי שלא נתן אלא אחת כיפר.

חכ' סוברים ש"בסכת" אחד צריך לסכך עצמו וגם לרבי שמעון וגם לחכמים יש אם למקרא, אלא שחכמים סוברים שצריכים עוד אחד מהכתובים לסכך עצמו. ונתרו שלש דפנות, וההלכה גרעה את השלישית והעמידה אותה על טפח. ורבי שמעון סובר שאין צורך בכתוב לסכך עצמו, שהרי מהכתוב שהורדנו לגופו לומדים שצריכים סכך⁵⁸.

ר"ע סובר נפשת משמע שתיים וחכ' ורבי עקיבא וחכמים שנחלקו ברביעית דם הבאה סוברים נפש אחת מהנפשות בעולם משני מתים נחלקו בדבר אחר. רבי עקיבא סובר: "וְעַל כָּל נִפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֵא" נפשות משמע שתיים. וחכמים סוברים נפשות שבעולם, לא יבוא על אחת מכל נפשות מת שבעולם.

לטטפת לטטפת לטטפות ד' בתים בתפילין ש"ו ושואלת הגמרא האם לדברי הכל 'יש אם רע"א טט בכתפי שנים פת באפריקי שנים למקרא?!'. הרי שנינו בברייתא שלומדים ממה שכתוב "לטטפת" "לטטפת" "לטטפות"^{59 60} שיש בתפילין של ראש ארבעה בתים. רבי עקיבא אומר אינו צריך טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים⁶¹? אלא, לעולם היכן שהמקרא שונה מהמסורת, כמו "לטטפת" "קִרְנֹת" "בְּסֻכֹּת", חולקים האם דורשים את שניהם, גם מקרא וגם מסורת. אבל בחֶלֶב וּחֶלֶב שאין הבדל בין האותיות של המקרא ושל המסורת, לדברי הכל 'יש אם למקרא'!

סומא בעין א' פטור מראיה יראה שואלת הגמרא, הרי בכתוב: "שִׁלֵּשׁ פְּעָמִים יִרְאֶה יִרְאֶה כְּדֹר שְׂבֵא לְרֹאוֹת בֵּא לְיִרְאוֹת" כָּל זְכוּרָךְ" אין הבדל במספר האותיות בין "יִרְאֶה" לבין "יִרְאֶה" ודורשים את שניהם, מקרא ומסורת? ששנינו בברייתא, יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה בן תימא הסומא באחת מעיניו פטור מן הראיה, שנאמר: "יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ" כתוב "יִרְאֶה" שיראו פני השכינה, וקוראים "יִרְאֶה" שיתראו לפניו שהוא בא לראותם. כדרך שהקדוש ברוך הוא בא לראותך, כך אתה בא להראות לו, מה הוא רואה אותך כשהוא שלם⁶² אף אתה רואה אותו בשתי

58 שהרי בלא סכך אינה נקראת סוכה. רש"י.

59 רש"י כתב שבפרשת שמע ובפרשת והיה כי יביאך כתוב "לְטַטְפֹת" חסר ובפרשת והיה אם שמוע כתוב לטוטפות מלא. ולפנינו כתוב בפרשת והיה אם שמוע ובפרשת והיה כי יביאך "לְטַטְפֹת" ובדפו"י ברש"י כ' בפ' והיה אם שמוע "לטטפות". ועיין במהר"ם.

60 תוס' שואלים שבכולם לא כתוב וי"ו בין פ"א לתי"ו. י"מ משום שכתוב ולטוטפת וגורעים וי"ו שבתחילת התיבה ומוסיפים בסוף התיבה ודורשים. וקשה שבפרק הוזהב (ב"מ דף נד:) משמע שבאמצע תיבה אין מוסיפים. אבל בפרק מומין אלו (בכורות ד' מד:) גורעים ח' ממרוח ומטילים על אשך ואת האל"ף של אשך מטילים על מרוח וקוראים בו מראו חשך. ובירוש' נח' ר' אמי בשם ר' יוחנן שא' גורעין לדרוש מתחלת הפרשה לטופה, מתחלת התיבה לטופה. ור"י בשם ר' ירמיה אמר אפי' באמצע תיבה. ור"ת מפרש שדורשים את הוי"ו של ולטוטפת, לטטפת לטטפת ולטוטפת הרי כאן ד' ואע"ג שרי ישמעאל לא דורש וי"ו, הוא דורש וי"ו למ"ד. תוס'

61 בתיבה אחת רמז הכתוב ד' בתים בשתי הלשונות כתפי ואפריקי. ואין לנו לרבות הרבה בתים או שלא דורשים בתים רבים משום שלא מצינו בתורה כתובים אלא בד' פרשיות. וי"מ שלר"ע דל אחד לגופו, ומשני טוטפות דרשו ד' בתים לכל לשון, שני טוט ושני פת. תוס'

62 שנאמר (עייני ה' אלהיך בה מראשית,

עֵינֶיךָ⁶³. וְרֵאִיָּה שֶׁאֵף כִּשְׁהֵם שׁוּוִים דּוֹרְשִׁים מִסּוֹרֶת, וּמִי יֹאמֶר שֶׁלְּגַבִּי חֵלֶב אִמּוֹ
לֹא נִדְרֹשׁ בְּחֵלֶב אִמּוֹ לְפִי הַמִּסּוֹרֶת? אֲלֵא אִמֵּר רַב אַחָא בְּנֵי שַׁל רַב אִיקָא שֶׁהַכְּתוּב
אוֹמֵר "לֹא תִבְשֹׁל גְּדֵי בְּחֵלֶב אִמּוֹ", הַתּוֹרָה אִסְרָה דֶּרֶךְ בִּישׁוּל. וּבְחֵלֶב שֶׁהוּא צְלוּל
כַּמִּים יֵשׁ בִּישׁוּל, אֲבָל בְּחֵלֶב אִינוּ בִישׁוּל אֲלֵא טְגוּן⁶⁴.

---

63 רש"י פי' כדרך שבא לראותך כן אתה בא ליראות לו מה הוא רואה אותך שלם אף אתה רואה אותו בשתי עיניך, ולפ"ז יראה נמר על הקב"ה ויראה על זכורך והלשון אינו משמע כן אלא שניהם משמע על זכורך. ור"ת מפרש להפך כדרך שזכורך בא לראות את פני השכינה שהקדוש ברוך הוא רואהו בשתי עיניו, כך זכורך רואהו בשתי עיניו שלו. תוס'

64 ובחלב אינו בישול אלא טיגון כמה שפירש בקונטרס. ומה שקוראים לצלי קדר בישול בפרק כל שעה הוא מפני שכתוב ובשל מבושל מ"מ. וי"מ דרך בישול אסרה תורה שבלא בישול מותר וע"י בישול אסור, ולא חלב שאסור בלא בשול. וקשה לפי זה שבפ' כל הבשר אסרו בחלב ומתה למ"ד איסור חל על איסור, וא' שם חלב ומתה לא צריכא קרא. תוס'.